

**„KSIĄŻKA, BIBLIOTEKA, INFORMACJA.
MIĘDZY PODZIAŁAMI A WSPÓLNOTĄ”
II Międzynarodowa Konferencja Naukowa
(Kielce, 11-12 października 2010 r.)**

W dniach 11-12 października w Kielcach odbyła się II międzynarodowa konferencja naukowa z cyklu „Książka, biblioteka, informacja – między podziałami a wspólnotą”. Jej organizatorem był Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach. Honorowy patronat objęli JM Rektor UJK, prof. dr hab. Regina Renz, minister nauki i szkolnictwa wyższego, prof. dr hab. Barbara Kudrycka, a także wojewoda świętokrzyski Bożentyna Pałka-Koruba i prezydent Kielc, Wojciech Lubawski. W skład Rady Programowej weszli: Danuta Hombek – przewodnicząca (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce), Danuta Adamczyk (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce), Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce), Barbara Gierszewska (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce), Maria Juda (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS, Lublin), Halina Kosętka (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, UP, Kraków), Dariusz Kuźmina (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, UW), Oleg Leszczak (Instytut Filologii Rosyjskiej UJK, Kielce), Tomasz Mielczarek (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce), Anna Migoń (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UW), Maria Próchnicka (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, Kraków), Irena Socha (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ, Katowice), Hanna Tadeusiewicz (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, UŁ), Bronisława Woźniczka-Paruzel (Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii, UMK, Toruń). Patronat medialny sprawowała Telewizja Polska S.A. Oddział w Kielcach i „Echo Dnia. Gazeta Codzienna”. Konferencja, adresowana zarówno do bibliotekarzy, jak i pracowników instytutów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, zgromadziła przedstawicieli 28 ośrodków z Polski i 4 placówek zagranicznych. Wygłoszono 51 referatów. Tematem tegorocznej konferencji stało się przede wszystkim miejsce i rola biblioteki, książki oraz informacji we współczesnym świecie i społeczeństwie, szczególnie w kontekście zmian, zachodzących w kulturze, edukacji i nauce. Organizatorzy podkreślili także obowiązek, jaki spoczywa na bibliologach, literaturoznawcach, kulturoznawcach i medioznawcach w formułowaniu nowych definicji związanych z rolą zarówno mediów, jak i instytucji zajmujących się gromadzeniem, przetwarzaniem, upowszechnianiem oraz udostępnianiem informacji. Zaznaczyli również wagę przeszłości i doświadczeń zeń

płynących, szczególnie ważnych dla zrozumienia współczesnych przemian. Tak sformułowanym założeniom odpowiadały prezentowane podczas obrad referaty. Po uroczystym otwarciu konferencji, sesję plenarną, której przewodniczyła Hanna Tadeusiewicz, rozpoczęła Oksana Karlina (Wydział Historyczny, Narodowy Uniwersytet imienia Łesi Ukrainki na Wołyniu), omawiając *Biblioteki klasztorów bazylikańskich na prawobrzeżu Ukrainy w pierwszym trzydziestoleciu XIX wieku*. O problematyce książki i czasopism, podejmowanej podczas XIX-wiecznych wieców katolickich w Krakowie i Lwowie mówiła Anna Gruca (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, Kraków). Pozostając częściowo w kręgu XIX-wiecznej kultury, Krzysztof Walczak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UW, Kraków) przedstawił ruch wydawniczy w Kaliszu w tym okresie. Ze względu na wielonarodowy charakter miasta w tym czasie, szczególnie interesujące wydały się poruszone przez prelegenta kwestie proporcji językowych widoczne w ówczesnej produkcji wydawniczej, rodzime działania w tym zakresie, a także udział w nich zamieszkujących miasto mniejszości narodowych. Równie ciekawe zagadnienie stało się przedmiotem kolejnego wystąpienia. Jego autorka, Maria Konopka (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP, Kraków), omówiła wpływ i konsekwencje I wojny światowej na rynek wydawniczy Lwowa, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w nim zawodowych nakładców, instytucji, towarzystw oraz osób prywatnych. Po krótkiej przerwie Grażyna Wrona (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP, Kraków) zaprezentowała przykłady ingerencji cenzury krakowskiej wobec lokalnych pism w okresie XX-lecia międzywojennego i reakcje redakcji wybranych tytułów na decyzje cenzorów, sądu i prokuratury. Periodyki ukraińskie, wydawane w Krakowie w czasie II wojny światowej, stały się przedmiotem referatu następnej prelegentki, Łarysy Hołowaty (Ukraińska Narodowa Biblioteka Naukowa imienia Wasyla Stefanyka, Lwów). O bibliotece w filmie i o filmach w bibliotekach opowiedziała Barbara Lena Gierszewska (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Prelegentka przedstawiła na przykładzie wybranych obrazów fabularnych stereotyp biblioteki i bibliotekarzy oraz zmiany w nim zachodzące. Po przerwie obrady toczono w trzech równoległych sekcjach: I. *Biblioteki*, II. *Ruch wydawniczy. Książka. Prasa*, III. *Informacja*.

Sekcję I otworzył referat Izabeli Krasieńskiej (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Autorka omówiła koncepcję tzw. gospód chrześcijańskich, które powstawały w latach 1879-1883 w Królestwie Polskim. Poza innymi funkcjami, pełniły one rolę wypożyczalni i czytelni książek oraz czasopism. Prowadziły także działalność w zakresie szerzenia oświaty wśród włościan Królestwa. Następnie głos zabrano Beata Kurek (Biblioteka Jagiellońska, Kraków), która przedstawiła prace wolontariatu w Bibliotece Jagiellońskiej w okresie, gdy dyrektorem Książnicy był Karol Estreicher (senior). O bibliotekach i czytelnictwie, jako zagadnieniach, które znalazły swe miejsce na łamach prasy kaliskiej w latach 1870-1914, mówiła Danuta Wańka (Biblioteka Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego, Kalisz; UAM, Poznań). Po przerwie podjęto obrady, które otworzył referat Jolanty Dzieniakowskiej (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Kontynuując w pewnym stopniu wątek podjęty w poprzednim wystąpieniu, autorka przedstawiła poziom informacji o książce i czasopiśmie w bibliotekach, funkcjonujących w szkołach powszechnych w okresie II Rzeczypospolitej. Wskazała m.in. na istotną rolę omawianych bibliotek w procesie inicjacji czytelniczej uczniów, wyrabianie w nich, a następnie utrwalanie nawyków lekturowych. Kolejny referat, związany z okresem II Rzeczypospolitej, przedstawił następny

prelegent, Zdzisław Gębołyś (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ, Katowice). Omówił on rolę niemieckich bibliotek naukowych i oświatowych w kultywowaniu niemieckiej tożsamości narodowej oraz starania pracowników tych bibliotek w budowaniu przyjaznych relacji pomiędzy Polakami a Niemcami. *Dokumenty organizacyjne bibliotek wiejskich w dwudziestoleciu międzywojennym (na wybranych przykładach)* stały się przedmiotem kolejnego referatu, zaprezentowanego przez Monikę Olczak-Kardas (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Obrady tej sekcji w pierwszym dniu konferencji zamknęło wystąpienie Marty Pękalskiej (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław). Prelegentka scharakteryzowała polsko-ukraińską współpracę Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Równoległe z sekcją poświęconą bibliotekom, toczyły się obrady w sekcji *Ruch wydawniczy. Książka. Prasa*. Sesję otworzyło wystąpienie Oksany Sażok (Biblioteka Naukowa, Narodowy Uniwersytet imienia Łesi Ukrainki na Wołyniu): *Handel książkami cerkiewnymi bractw prawosławnych Guberni Wołyńskiej (w drugiej połowie XIX w. – na początku XX w.)*. Następnie głos zabrała Ewa Wójcik (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP, Kraków), która scharakteryzowała ofertę wydawniczą firm lwowskich w latach 1919-1939. Autorkę interesowała szczególnie produkcja książek szkolnych oraz opracowań dydaktycznych. Wydawnictwa dydaktyczne stały się również przedmiotem wystąpienia Nadiji Zubko (Katedra Księgoznawstwa i Działalności Komercyjnej, Akademia Drukarstwa Ukrainy, Lwów). Referentka omówiła, opierając się na doświadczeniach rynku ukraińskiego, współczesną książkę przyrodniczą dla szkół średnich: jej produkcję i dystrybucję. Po krótkiej przerwie jako pierwsza wystąpiła Agnieszka Obrębska (Biblioteka Uniwersytecka, UWM, Olsztyn). Przybliżyła ona działalność jednego z działów Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”, powstałego w wyniku odwilży popaździernikowej. Do lat 90. XX wieku przeniósł uczestników konferencji referat Tetiany Mykytyn (Katedra Księgoznawstwa i Działalności Komercyjnej, Akademia Drukarstwa Ukrainy, Lwów), która zaprezentowała rozwój narodowych targów książki na Ukrainie, poczynając od zarania ostatniej dekady ubiegłego wieku. O sandomierskim Wydawnictwie Armoryka, jego działalności zarówno w zakresie edycji książek drukowanych, jak i e-booków i audiobooków opowiedział Piotr Sławiński (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego, Tarnobrzeg). Ostatnim referatem w tej sekcji w pierwszym dniu obrad był referat Renaty Samotyj (Naukowo-Techniczna Biblioteka Uniwersytetu Narodowego, Politechnika Lwowska). Prelegentka przedstawiła wydawnictwo uniwersyteckie na podstawie działalności wydawniczej, prowadzonej na Politechnice Lwowskiej. Omówiła politykę wydawniczą, problemy i poszukiwania najodpowiedniejszego wzorca dla optymalnej aktywności tego typu placówki.

Sekcja III (*Informacja*) rozpoczęła obrady referatem Olega Leszczaka (Instytut Filologii Rosyjskiej UJK, Kielce). Autor rozważał istotę funkcjonalnej ontologii informacji z punktu widzenia ludzkiego doświadczenia. O znaczeniu i roli informacji w kontekście rozwoju nowych mediów, w oparciu o serwisy społecznościowe, mówiła Paulina Dzieniakowska (MRM Worldwide, Warszawa). Podobieństwa i różnice pomiędzy architektem a brokerem informacji starał się uchwycić Stanisław Skórka (Biblioteka Główna UP, Kraków). Po krótkiej przerwie, pozostając w kręgu współczesnych mediów, Anita Has-Tokarz (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS, Lublin) starała się przekonać słuchaczy (wskazując na przykłady współczesnej literatury dziecięcej i młodzieżowej), że możliwa

jest koegzystencja literatury i mediów. Swoistym potwierdzeniem tez stawianych w tym referacie było wystąpienie Michała Rogoża (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP, Kraków). Prelegent scharakteryzował formy obecności dwóch wybranych tytułów (*Muminki* Tove Jansson i *Pippi Pończoszarka* Astrid Lindgren) w Internecie. Kontynuacją rozważań, związanych z problematyką łączącą literaturę i nowe media, było kolejne wystąpienie. O polskich serwisach i stronach w Internecie, poświęconych poezji, mówiła Anita Fura (słuchaczka studiów doktoranckich w zakresie historii UJK, Kielce). Zakończeniem obrad w tej sekcji w pierwszym dniu konferencji było wystąpienie Katarzyny Bernat (Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. E. Lipińskiego, Kielce; Radio Plus, Kielce). Wskazała ona na konkurencję, panującą wśród współczesnych mediów, w zakresie przekazywania informacji.

Obrady w każdej sekcji zamykała dyskusja.

Drugi dzień konferencji, podobnie, jak pierwszy, przebiegał w trzech sekcjach.

W sekcji I, poświęconej zagadnieniom związanym z bibliotekami, pierwszą referentką była Jadwiga Wielgus-Walczak (Biblioteka Główna ASP im. Jana Matejki, Kraków). Scharakteryzowała ona profil zbiorów Biblioteki dawnego Muzeum Techniczno-Przemysłowego (obecnie ASP), ukształtowany przez jej fundatora, dra Adriana Baranieckiego i jego następców w latach 1868-1950. Natomiast o części polskojęzycznych zbiorów zgromadzonych przez rodzinę Lanckorońskich (Biblioteka Rozdolska) mówiła Agnieszka Fluda-Krokos (Biblioteka PAU i PAN, Kraków). Druki z 1. połowy XIX w. stały się przedmiotem zainteresowania Żanety Kubic (Biblioteka Jagiellońska, Kraków). Zastanawiała się ona nad zasadnością i poprawnością przyjętej w Polsce daty, stanowiącej górną granicę dla starych druków (w większości krajów europejskich jest to rok 1830, natomiast w naszym kraju rok 1800). Tematem kolejnego wystąpienia były wyniki ankiety, dotyczącej korzystania ze zbiorów Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej. Prelegentka, Wioletta Ledzion (Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej), szczególnie nacisk położyła na kwestię zgodnego współistnienia książek drukowanych i elektronicznych oraz na preferencje użytkowników, suponując, że ze względu na rodzaj uczelni, na której sondaż został przeprowadzony, czytelnicy chętniej jednak decydować się będą na e-booki. Referat Tomasza Kruszewskiego (Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK, Toruń) był poświęcony *Metodzie dyferencjału semantycznego w badaniu bibliotek – wykorzystanie w strategiach marketingowych*. Kolejne wystąpienie dotyczyło problematyki zastąpienia katalogu tradycyjnego katalogiem komputerowym i związanych z tym konsekwencji. Przykładem biblioteki, w której zastosowano takie rozwiązanie, stała się w tym przypadku Książnica Jagiellońska. O bibliotekach szkolnych na miarę XXI wieku mówiła Katarzyna Domańska (Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii UKW, Bydgoszcz). Autorka przedstawiła funkcję, zadania i rolę tego typu bibliotek w kontekście zachodzących zmian i tworzącej się kultury konwergencji, podkreślając szczególnie oczekiwania, stawiane nauczycielom bibliotekarzom. Zaprezentowała również działalność wybranych bibliotek szkół ponadgimnazjalnych w Bydgoszczy. Z kolei, Wojciech Kęder (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce) przybliżył zebrany materiał, prowadzące do udostępnienia w Internecie informacji o zbiorach Biblioteki Watykańskiej, zaś Andrzej Kaleta (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce) poruszył temat Federacji Bibliotek Kościelnych (FIDES); omówił jej znaczenie przy współtworzeniu kultury „otwartych społeczeństw”, scharakteryzował również internetowy serwis Federacji, oferujący użytkownikom możliwość skorzystania

z centralnego katalogu, obejmującego zasoby bibliotek należących do FIDES oraz bazy bibliograficzne.

Równolegle toczyły się obrady w dwóch pozostałych sekcjach.

I tak, w sekcji II (*Ruch wydawniczy. Książka. Prasa*) sesję rozpoczął referat Wandy Matras-Mastalerz (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP, Kraków): *Cywilizacja „Przekroju” M. Eilego na drodze do homogenizacji kultury*. Autorka w barwny sposób opowiedziała zebranym o tym niezwykle istotnym w powojennej historii Polski czasopiśmie, podkreślając, iż był to tytuł, który jako jeden z nielicznych periodyków tego okresu starał się wykorzystywać wzory pism zachodnich. Interesujące było także wystąpienie Ewy Fogelzang-Adler (Instytut Politologii UP, Kraków), dotyczące tygodnika „*Przyjaciółka*”. Prelegentka poddała dokładnej analizie rocznik 1948 pisma, omawiając jego zawartość w kontekście włączenia się redakcji w proces propagowania treści zgodnych z ówczesnym systemem politycznym. Kolejny referat Magdaleny Przybysz-Stawskiej, (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ, Łódź) dotyczył innego typu prasy: pisma opinii, jakim jest tygodnik „*Wprost*”. Autorka przedstawiła jego rolę w popularyzacji książki, omawiając formy informacji o literaturze na łamach tego periodyku w latach 2001-2002. Beata Rygiel (Redakcja „*Echa Dnia*”) starała się w swym wystąpieniu odpowiedzieć na pytanie, postawione w tytule referatu: „*Niedziela*” i „*Gość Niedzielny*” – *tygodniki katolickie czy świeckie?* Po krótkiej przerwie podjęto obrady. Jako pierwsza głos zabrała Dagmara Petišková (NKR – Slovanská Knihovna). Przedstawiła średniowieczny zbiór Lucidariusza, uważanego za poprzednik encyklopedii i jedno z najważniejszych źródeł informacji wieków średnich. O literaturze pięknej na łamach kalendarzy ludowych Kaspra Wojnara z przełomu XIX i XX wieku mówiła kolejna prelegentka, Aleksandra Lubczyńska (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Poruszający referat wygłosiła Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Autorka przybliżyła zgromadzonym problematykę związaną z polską literaturą zsyłkową. Omówiła m.in. wybrane publikacje wspomnienia osób zesłanych w głąb ZSRR w okresie II wojny światowej, przytaczając pisane relacje świadków bądź uczestników tych zdarzeń. *Asortyment książkowy jako obiekt badania i modelowania* stał się przedmiotem wystąpienia Olgi Antonyk (Akademia Drukarstwa Ukrainy, Katedra Księgoznawstwa i Działalności Komercyjnej, Lwów). Sesję zamknęło wystąpienie Kazimierza Adamczyka (Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii UKW, Bydgoszcz). Przedstawił on działalność Bydgoskiego Antykwariatu Naukowego (w latach 1952-2009), charakteryzując dokładnie aukcje antykwaryczne tej placówki.

Natomiast w sekcji III, poświęconej *Informacji*, uczestnicy wysłuchali pięciu referatów. Rozpoczęła je prelekcja Zbigniewa Anculewicza (Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UWM, Olsztyn). Wystąpienie dotyczyło *Centrum Informacji Naukowej i jego roli w życiu publicznym społeczności lokalnej* na przykładzie strategii i kierunków działania Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie (w perspektywie lat 2010-2013). O klubach, stowarzyszeniach, organizacjach turystycznych i górskich przełomu XIX i XX wieku, w kontekście ich działalności kulturalnej i wydawniczej, opowiedziała Beata Przewoźnik (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ, Katowice). Jako przykład na gruncie rodzimym autorka przedstawiła Towarzystwo Tatrzańskie (obecnie PTTK), dla porównania przywołując Deutsche Alpenverein z siedzibą w Monachium. Obydwa towarzystwa posiadały własne biblioteki. Prelegentka omówiła ich księgozbiory, możliwości korzystania z nich oraz dostępną na ich temat informację.

O wykorzystaniu Internetu jako narzędzia, służącego rozpowszechnianiu informacji przez biblioteki pedagogiczne oraz o najczęściej stosowanych przezeń formach informacyjnych w postaci kartotek, baz danych oraz zestawień bibliograficznych, mówiła Maria Siuda (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK, Kielce). Ewa Andrysiak (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ, Łódź), podkreślając znaczenie i rolę bibliografii regionalnych i lokalnych, przedstawiła dotychczasowy dorobek bibliograficzny Kalisza, omówiła realizowane działania bibliograficzne i zasygnalizowała tematykę, która wymaga i oczekuje na odpowiednie opracowanie bibliograficzne. Podobne zagadnienie podjęła następną referentka, Bożena Lech-Jabłońska (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Lublin). Scharakteryzowała ona *Bibliografię Lubelszczyzny* (za lata 1944-2009), zaznaczając jej wartość jako ważnego źródła wiedzy o regionie.

Dwudniowe obrady podsumowała i konferencję zakończyła Danuta Hombek.

Wyraźne zainteresowanie środowiska bibliotekarskiego, także przedstawicieli ośrodków zagranicznych, ciekawe referaty, świadczą o trafności sformułowanego przez organizatorów tematu spotkania, które umożliwiło wymianę doświadczeń, wyników badań w zakresie bibliologii (dawnej i współczesnej) i komunikowania społecznego oraz wykorzystania nowych technologii informatycznych w procesie upowszechniania informacji o książce i bibliotece. Planowane jest wydanie materiałów konferencyjnych w postaci recenzowanej publikacji.

Magdalena Przybysz-Stawska
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Łódzki

Tekst wpłynął do Redakcji 2 grudnia 2010 r.

„KSIĄŻKA CZY PLIK, TRADYCJA CZY NOWOCZESNOŚĆ” I Krakowska Konferencja Bibliotek Naukowych (Kraków, 4-5 listopada 2010 r.)

W dniach 4-5 listopada 2010 r. z inicjatywy Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego odbyła się I Krakowska Konferencja Bibliotek Naukowych zatytułowana „Książka czy plik, tradycja czy nowoczesność”. Konferencja wpisła się w obchody 10-lecia Uczelni i odbywała się pod patronatem 14. Targów Książki w Krakowie. Spotkanie zgromadziło głównie przedstawicieli bibliotek akademickich i publicznych. Obecni byli również pracownicy naukowcy, informatycy, muzealnicy z ośrodków z całej Polski. Najliczniejszą grupę stanowili przedstawiciele krakowskich instytucji bibliotecznych.

Oficjalnego otwarcia konferencji dokonał Rektor Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, prof. dr hab. Jerzy Malec. Przybyłych gości powitała Aneta Januszko-Szakiel, pełniąca funkcję dyrektora Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Obrady konferencyjne toczyły się w trzech sesjach. Sesja pierwsza i druga zostały zaplanowane na pierwszy dzień konferencji; miejscem obrad była sala seminaryjna w kampusie Krakowskiej Akademii przy ulicy Gustawa Herlinga Grudzińskiego 1 w Krakowie. Sesja trzecia przypadła na drugi dzień konferencji; wpisywała się w program imprez towarzyszących 14. Targów Książki w Krakowie i odbyła się w siedzibie Targów przy ulicy Centralnej 41a w Krakowie. Podczas konferencji wygłoszono łącznie dwadzieścia dwa referaty zogniskowane tematycznie wokół zagadnień współegzystencji mediów drukowanych i cyfrowych oraz zmian wprowadzanych do bibliotek przez nowe technologie. Celem konferencji było zgromadzenie opinii, jak obecnie, po piętnastu latach elektronicznej konkurencji, wygląda sytuacja publikacji drukowanych, jakie są reakcje i preferencje bibliotekarzy oraz klientów bibliotek w odniesieniu do użytkowania obu form przekazów.

Sesję pierwszą rozpoczęła Lidia Lewicka z Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego referatem *Udostępnianie zasobów tradycyjnych i cyfrowych w dobie techniki i nowych technologii – nowoczesność w służbie tradycji z uwzględnieniem pierwszoplanowej roli człowieka w procesie komunikacji*. Autorka zwróciła uwagę na wszechobecność nowych technologii w otaczającym nas świecie i na potrzebę pójścia bibliotek z duchem czasu, aby zadowolić i zatrzymać klientów. Biblioteki mogą w tym celu postawić na profesjonalną obsługę, działania marketingowe, inwestycje w nowy sprzęt, aktualne wydawnictwa, rozmaite nowoczesne formy udostępniania etc. Konkluzją wypowiedzi było jednak to, że elementem przyciągającym bądź zniechęcającym do biblioteki jest człowiek – bibliotekarz. Na pytanie: tradycja czy nowoczesność autorka udzieliła odpowiedzi: „nowoczesność, ale w symbiozie z tradycją, bez zatracania bogactwa, które niesie ze sobą kontakt człowieka z człowiekiem”.

W sesji pierwszej wygłoszono serię interesujących referatów na temat tradycyjnych i nowoczesnych form kształcenia użytkowników bibliotek. Marcin Laskowski reprezentujący Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Łodzi, Anna Chadaj i Danuta Turecka z Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz Marzanna Baś z Biblioteki Jagiellońskiej zajęli się w swych wypowiedziach zagadnieniami edukacyjnej funkcji bibliotek, ich znaczącej roli jako organizatora szkoleń z zakresu edukacji medialnej. Podkreślono potrzebę organizacji szkoleń z zakresu metodyki poszukiwań bibliograficznych zarówno w tradycyjnych, jak i cyfrowych źródłach. Zdaniem prelegentów oferta szkoleniowa powinna uwzględniać potrzeby rozmaitych kategorii użytkowników bibliotek i wyposażać ich w kompetencje niezbędne do użytkowania współczesnych technologii informacyjnych.

Przedmiotem rozważań w sesji pierwszej było także zastosowanie narzędzi nowoczesnej techniki internetowej w celu promowania usług i zasobów bibliotek naukowych. Na ten temat wypowiedziały się Dorota M. Grabowska z Instytutu Języka Polskiego PAN w referacie *Promowanie usług bibliotek naukowych Polskiej Akademii Nauk przez serwisy WWW* oraz Danuta Domalewska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie referująca o *Cyfrowych zbiorach jako sposobie promocji biblioteki akademickiej*. Celem obu wystąpień było przedstawienie komputeryzacji, łączności sieciowej, ucyfrowienia zasobów bibliotecznych oraz tworzenia i wykorzystywania bibliotecznych serwisów WWW jako elementów wprowadzających nową jakość do realizacji zadań nałożonych na biblioteki naukowe. Zdaniem prelegentek, nowe technologie niewątpliwie przyczyniły się do znacznej poprawy dostępności i możliwości użytkowania naukowych zasobów bibliotecznych, tym samym do ich promocji wśród zainteresowanych środowisk.

O nowoczesnych formach promocji i dystrybucji usług bibliotecznych wypowiedziały się także Agata Bożek i Lena Kamińska-Mazur z Biblioteki Głównej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. W referacie pt. *Wykorzystanie telefonii mobilnej w dystrybucji usług bibliotecznych* autorki przybliżyły zagadnienie wykorzystania w bibliotekach nowoczesnych technologii mobilnych, które zapewniają użytkownikom wygodę, oszczędność czasu, dostępność usług bibliotecznych przez całą dobę i z każdego miejsca. Wdrażanie nowych form komunikowania się z użytkownikiem przyczynia się do zwiększania efektywności oferowanych usług, zwiększa stopień wykorzystania zasobów bibliotecznych, staje się skutecznym narzędziem bibliotecznego marketingu partnerskiego.

Duże zainteresowanie i liczne kontrowersje wzbudziło kończące sesję pierwszą wystąpienie Marka Szepskiego reprezentującego Studium Informatyki Krakowskiej Akademii. W referacie nt. *Polskie Biblioteki Cyfrowe z punktu widzenia internauty* autor przedstawił oczekiwania pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów wobec bibliotek cyfrowych. Wskazał jednocześnie na rozczarowującą ich zawartość, zdiagnozował problemy i wskazał bariery powodujące niezaspokojenie oczekiwań użytkowników wobec bibliotek cyfrowych. Celem autora było także zaproponowanie kierunków poszukiwania rozwiązań wskazanych problemów. Najważniejszym wnioskiem płynącym z referatu jest konstatacja, że tworząc cyfrowe kolekcje ich projektanci i twórcy powinni skoncentrować uwagę zarówno na cyfryzacji zasobów, jak i zapewnieniu funkcjonalności systemu, który pozwala na ich wyszukiwanie i udostępnianie.

W referatach wygłoszonych w sesji drugiej prelegenci skupili się na tematyce oceny stopnia zadowolenia oraz preferencji użytkowników bibliotek akademickich w odniesieniu do korzystania z formy drukowanej i elektronicznej publikacji naukowych. Na podstawie prezentowanych wyników badań próbowano odpowiedzieć na pytanie, czy wobec rosnącej roli opracowań naukowych, udostępnianych w formie elektronicznej, pozycja książki drukowanej staje się zagrożona, czy też możliwe jest wzajemne uzupełnianie się obu form.

Jako pierwsza w tej sesji wystąpiła Aleksandra Sidło z Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu z referatem *Książka vs nowe technologie – uzupełnienie, współistnienie czy konkurencja?* Na podstawie analizy wyników badań ankietowych, przeprowadzonych w akademickiej społeczności, autorka doszła do wniosku, że książka nadal pozostaje naturalnym elementem życia społecznego, głęboko wpisanym w środowisko akademickie. W zależności od czytelniczych potrzeb wybór studentów pada na książkę drukowaną bądź elektroniczną. Do korzystania z najnowszych form przekazu treści zmuszają studentów zwykle specyficzne potrzeby informacyjne. A. Sidło zwróciła też uwagę na zasadę, w myśl której, człowiek boi się nieznanego, co również ma przełożenie na korzystanie z nowych technologii w bibliotece akademickiej. Tendencja ta, zgodnie z hipotezą autorki, będzie malejąca i w rezultacie komputerowe bazy danych, e-booki oraz zbiory tradycyjne będą koegzystować bez większych problemów. Autorka wyraziła również nadzieję, że tendencja podążania bibliotek, powolnego acz konsekwentnego, w stronę nowych technologii będzie trwała, a mimo to książka drukowana jako wytwór kultury nie odejdzie w zapomnienie.

W podobnym tonie wypowiedziała się Justyna Buczyńska-Łaba z Biblioteki IINiB Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W referacie *Oczekiwania a satysfakcja użytkownika z korzystania z zasobów bibliotecznych Uniwersytetu Pedagogicznego w świetle badań ankietowych* autorka zaprezentowała wyniki badań, z których wynika, że wbrew powszechnym sądom treści opublikowane

drukiem figurują przed elektronicznymi. Użytkownicy bibliotek świadomie wybierają formę publikacji. Wiedzą, w jakich sytuacjach kroki skierować po książkę drukowaną, a w jakich właściwsza będzie prośba o pomoc bibliotekarza przy wyszukiwaniu w elektronicznych systemach bazodanowych. W konkluzji referentka stwierdziła, że satysfakcja użytkowników zależy od istniejącej możliwości wyboru spośród różnych źródeł wiedzy, dogodnych godzin otwarcia biblioteki, współistnienia i współpracy tradycyjnej sieci bibliotecznej z bibliotekami cyfrowymi, fachowej i indywidualnej pomocy użytkownikowi. Nadal bardzo ważny jest fachowiec bibliotekarz, który wprowadza nowego klienta w świat nieograniczonej wiedzy, a stałego bywalca doskonalą w korzystaniu z nowych możliwości wyszukiwawczych.

Kolejny referat przynoszący odpowiedź na pytanie będące hasłem konferencji – druk czy plik, tradycja czy nowoczesność – wygłosiła Renata Patela reprezentująca Bibliotekę Krakowskiej Akademii. W referacie pt. *Wykorzystanie źródeł tradycyjnych i elektronicznych w Bibliotece Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego* prelegentka zaprezentowała wyniki badań ankietowych, które wskazują, że użytkownicy chętnie korzystają zarówno ze źródeł drukowanych, jak i elektronicznych, jednak z wyraźnym wskazaniem na te pierwsze. Zdaniem respondentów za drukiem przemawia m.in. wygoda korzystania, mniejsze zmęczenie wzroku, przyzwyczajenia, możliwości czytania w dowolnym miejscu i czasie. Na korzyść wersji elektronicznej działa natomiast możliwość kopiowania fragmentów, ich przesyłania, łatwego wyszukiwania słów kluczowych, usprawnienie pracy naukowej, krótszy proces wydawniczy i powiązana z tym aktualność opublikowanych treści.

Interesujący okazał się także jeden z wątków badawczych prezentowanych przez Katarzynę Stachnik z Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W komunikacie nt. *Treści naukowe w formie drukowanej i cyfrowej – przegląd preferencji nadawców i odbiorców komunikatów naukowych* autorka podzieliła się z audytorium opiniami respondentów (pracowników naukowych i dydaktycznych) m.in. na temat ich preferencji odnośnie formy publikowania wyników ich własnych prac naukowo-badawczych. Zdecydowana większość badanych preferuje publikację w formie druku, uznając ją za bardziej prestiżową. Forma cyfrowa, udostępniana w Internecie, budzi wątpliwości, zwłaszcza wśród starszych (powyżej 60. roku życia) pracowników naukowych, a wynikają one głównie z obaw przed naruszeniem praw autorskich oraz niewłaściwym użytkowaniem. Wątpliwości te powiązane są również z kwestią punktacji przyznawanej za opublikowany dorobek naukowy.

Na stale rosnące i pozostające w ścisłym związku z rozwojem technologii informacyjnych wymagania użytkowników bibliotek uczelni technicznych zwróciła uwagę Dagmara Bubel z Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej. W referacie *E-odbiórca czy czytelnik? Zbiory biblioteczne a oczekiwania użytkowników bibliotek uczelni technicznych* referentka wskazała na zmieniające się funkcje bibliotek akademickich pod wpływem rosnących oczekiwań i presji użytkowników, domagających się usprawnienia dostępu do informacji; z pośrednictwem mediów elektronicznych, w optymalnym czasie, z każdego miejsca. Zgodnie z nową wizją i rolą – współczesna naukowa biblioteka przekracza wszelkie komunikacyjne bariery i staje się wartościowym adresem w przestrzeni cyfrowej.

W dyskusji podsumowującej pierwszy dzień konferencyjnych obrad uczestnicy zgodzili się, że wydawnictwa elektroniczne nie stanowią zagrożenia dla drukowanych. Jedne i drugie spełniają określone funkcje; nikt nie kwestionuje potrzeby ich koegzystencji. W toku dyskusji pojawiła się także koncepcja zrewidowania

podejścia bibliotekarzy do projektowanych i tworzonych przez nich, bądź w ściślejszej z nimi współpracy, nowoczesnych systemów informacyjnych. Z jednej strony bibliotekarze oczekują od użytkowników samodzielności w procesach wyszukiwania informacji, z drugiej jednak – tworzą i oddają im do dyspozycji systemy informacyjne, które odzwierciedlają tradycyjny i specyficzny „bibliotekarski” ład i porządek, w którym trudno poruszać się laikowi bez specjalnego szkolenia. Zatem, udostępniając systemy informacyjne poza murami bibliotek, pozbawiając tym samym użytkowników pomocy dyżurnego bibliotekarza, należałoby uwzględnić sposób myślenia, informacyjne zachowania użytkowników niebibliotekarzy oraz najnowsze zasady architektury informacji.

W wystąpieniach w drugim dniu konferencji zasygnalizowano tematykę korzystania z serwisów książek elektronicznych, omówiono możliwości czytników książek elektronicznych, odniesiono się także do zagadnień zabezpieczania i trwałej ochrony cyfrowych kolekcji zasobów muzealnych oraz bibliotecznych.

Referat autorstwa Urszuli Wojtasik z Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej nt. *Satysfakcja użytkowników z korzystania z komercyjnych serwisów książek elektronicznych* dotyczył użytkowania komercyjnych serwisów książek elektronicznych w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej i jego corocznej oceny, poczynając od 2004 r. Z zaprezentowanych przez autorkę opinii wynika, że użytkownicy biblioteki chętnie korzystają z serwisów e-książek i zdecydowanie chcieliby z nich korzystać również w przyszłości. Użytkownicy oczekują od biblioteki, a w konsekwencji od wydawców i agregatorów książek elektronicznych, szerszej oferty. Chcieliby szybciej uzyskiwać dostęp do zamawianych przez siebie tytułów. Satysfakcja użytkowników książek elektronicznych osiąga z roku na rok wyższy poziom. Statystyki wykorzystania serwisów e-książek nie są gorsze od drukowanych, jednak nadal pozostają niesatysfakcjonującą.

Anna Bolisęga-Szeliga oraz Karolina Imiołek z Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w referacie pt. *Ile waży e-book? – czyli o możliwościach czytników książek elektronicznych* przedstawiły możliwości oraz perspektywy rozwoju dostępnych na rynku czytników książek elektronicznych. Autorki wskazały na zagrożenia dla bibliotek wynikające z upowszechniania e-booków, a jednocześnie dostrzegły, że rozwój książek elektronicznych na polskim rynku wydawniczym jest hamowany ceną czytników, mnogością formatów zapisu i ciągle jeszcze niewielką ofertą książek w wersji elektronicznej. Pytanie, czy przy obecnym tempie zmian ograniczenia te nie okażą się tylko chwilowe, pozostało otwarte.

Ostatnim wątkiem tematycznym konferencji było cyfrowe zabezpieczenie dla przyszłych pokoleń użytkowników zasobów kultury i nauki. W referacie nt. *„Coś starego, coś nowego” – analiza procesu digitalizacji zbiorów bibliotek muzealnych* Izabela Oleaszewska-Porzycka z Biblioteki Muzeum Śląskiego omówiła realizowane w tej instytucji procesy archiwalnego utrwalania zbiorów muzealnych na cyfrowych nośnikach. Natomiast Aneta Januszko-Szakiel w wypowiedzi *Archiwizacja elektronicznych zasobów bibliotecznych – przegląd stosowanych metod ochrony* odniosła się do poważnego problemu potrzeby opracowania krajowej strategii trwałej ochrony polskich zasobów cyfrowych. W referacie scharakteryzowane zostały metody archiwizacyjne stosowane w bibliotekach, archiwach i muzeach na całym świecie. Przedstawiono także wyniki z przeprowadzonego eksperymentu polegającego na próbie odczytu najstarszych publikacji elektronicznych. Wskazano, czym grozi odłożenie nośników danych cyfrowych na półkę magazynową i podjęcie próby ich odczytu po piętnastu latach nieużytkowania.

Konferencję zakończyła krótka dyskusja, w której udział wzięli prelegenci i uczestnicy. Komentowano wystąpienia, dzielono się uwagami i spostrzeżeniami. Skonstatowano, podobnie jak na zakończenie pierwszego dnia obrad, że zarówno książka drukowana, jak i elektroniczna mają się doskonale. Każda z nich spełnia określone potrzeby czytelnicze. Gdy ma spełnić się funkcja rozrywkowa czytania, odpowiednia będzie najprawdopodobniej tradycyjna książka drukowana, jeśli natomiast zrealizowane mają zostać funkcje poznawcze, poszukiwane są np. aktualne wyniki badań naukowych, właściwsze będą źródła elektroniczne, ze względu na znacznie krótszy proces wydawniczy.

Po zakończonej dyskusji oraz wymianie podziękowań za wartościowy, wspólnie spędzony czas, uczestnicy spotkania mogli udać się na wycieczkę po wystawowych halach krakowskich Targów Książki.

Teksty wygłoszonych referatów ukazą się w tomie pokonferencyjnym.

Aneta Januszko-Szakiel

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Tekst wpłynął do Redakcji 12 lutego 2011 r.

**„DOBRA KULTURY W SIECI.
DOSTĘPNOŚĆ I WYMIANA INFORMACJI”.
Międzynarodowa Konferencja Naukowa
(Wrocław, 7-8 grudnia 2010 r.)**

W założeniach twórców zadaniem systemów agregujących, do jakich należy między innymi coraz popularniejsza Europeana, jest umożliwienie łatwego dostępu do miarodajnej i pełnej informacji o dziedzictwie kulturowym zarówno osobom profesjonalnie zainteresowanym zagadnieniami specjalistycznymi, jak i szerokiej rzeszy odbiorców, reprezentujących takie dziedziny, jak: oświata, wychowanie, rekreacja czy turystyka i korzystających w swej działalności z wyników badań nad kulturą. Warunkiem efektywnego działania tego typu systemów – czyli zagwarantowanie adekwatności wyników kwerend do zawartych w zapytaniach oczekiwań użytkowników – miałoby być istnienie odpowiednich zasobów danych, które mogłyby być wykorzystywane w procesach wyszukiwania oraz zharmonizowanie standardów metadanych i narzędzi słownikowych, stosowanych w opisie udostępnianych w Sieci obiektów. Jednocześnie intensywny rozwój technologii internetowych stwarza wrażenie, że wprowadzanie, wymiana i publikacja danych w Sieci przyczyni się do integracji działań podejmowanych w tym zakresie w bibliotekach, muzeach i archiwach, a efekt synergii posłuży szybkiemu przyrostowi ogólnodostępnych informacji. Niestety, oczekiwania te wciąż pozostają niespełnione, a kwerendy realizowane za pomocą systemów agregacyjnych zawierają wiele nierelevantnych wyników.

W dniach 7-8 grudnia 2010 r. w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Dobra kultury w Sieci. Dostępność i wymiana informacji”, zorganizowana przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Instytut Historii Sztuki UW oraz Fundację

Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej. Jej celem było zainicjowanie międzyśrodowiskowej dyskusji dotyczącej metod opisu i dokumentowania dóbr kultury w zarządzających nimi instytucjach, także faktycznych możliwości merytorycznej współpracy między tymi placówkami. Organizatorzy konferencji pragnęli również dokonać przeglądu zalecanych, obowiązujących i stosowanych założeń metodologicznych, standardów metadanych, narzędzi słownikowych oraz rozwiązań technologicznych, wykorzystywanych w dyscyplinach podejmujących badania nad dziedzictwem kulturowym.

W problematykę obrad konferencyjnych wprowadziła uczestników Grażyna Piotrowicz (Biblioteka Uniwersytecka w Wrocławiu) wystąpieniem zatytułowanym *Cyfrowa konwergencja bibliotek, archiwów i muzeów*. Dokonała ona przeglądu stosowanych w różnych środowiskach standardów katalogowania zbiorów, podkreśliła fakt zdeterminowania metod badawczych i dokumentacyjnych przez ramy instytucjonalne, w których działania te są podejmowane, nie zaś przez obiekt będący przedmiotem opracowania lub studiów. Referentka wskazała na tendencje angażowania użytkownika do tworzenia charakterystyk udostępnianych obiektów, a nawet do budowy tzw. wirtualnych kolekcji. Do wielu kwestii poruszonych przez G. Piotrowicz w kolejnych wystąpieniach nawiązywali również inni uczestnicy konferencji.

Podczas konferencji wygłoszono 36 referatów podzielonych na osiem sekcji tematycznych. Podczas pierwszej *Język – możliwości i ograniczenia* omówiono narzędzia służące do opisu rzeczowego/przedmiotowego dóbr kultury. W centrum rozważań znalazły się zagadnienia metodologiczne, wynikające z uwarunkowań mających swoje źródło w sferze językowej, poruszono m.in. kwestie dotyczące terminologii i składni, które są stosowane do opisu zasobów wielojęzycznych. Sekcję otworzyło wystąpienie Małgorzaty Wyrzykowskiej (Instytut Historii Sztuki, UW) Autorka przedstawiła problematykę „definiowania pojęcia dziedzictwa kulturowego w wybranych językach europejskich”, fundamentalną dla tworzenia zasobów, gromadzących dane z różnych obszarów językowych i kulturowych. W oparciu o dokumenty ustawowe oraz odnosząc się do uzusu językowego określonego na podstawie leksykonów, encyklopedii i literatury przedmiotu, omówiła różnice i podobieństwa w zakresie pól semantycznych takich określeń, jak: zabytek czy dobro kultury w języku niemieckim, angielskim i hiszpańskim, wskazała na trudności związane z przekładem i uzgadnianiem terminów, podstawowych dla definiowania i opisu dziedzictwa kulturowego.

Kwestia „języka” stanowiła także jeden z podstawowych punktów rozważań Kseni Stanickiej-Brzezickiej (Instytut Historyczny, UW), porównującej „tradycyjny” opis zabytków z zasadami obowiązującymi podczas ich dokumentacji w bazach danych. Przez stulecia opis dzieła sztuki lub pamiętki historii służył przede wszystkim uchwyceniu i oddaniu ich unikatowego charakteru, bazy danych zaś mają przede wszystkim gwarantować użytkownikowi efektywne przeszukiwanie zasobów. Dwa kolejne referaty – Leszka Śnieżko (Centrum NUKAT, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), dotyczący polskich kartotek haseł wzorcowych, oraz Pawła Rygiela (Biblioteka Narodowa), poświęcony opisowi rzeczowemu dokumentów ikonograficznych – przywołały kluczową dla wymiany danych kwestię harmonizacji narzędzi słownikowych, służących opisowi treści dokumentowanego dzieła zarówno plastycznego, jak i literackiego. Obaj autorzy zaprezentowali dotychczasowe rozwiązania w tym zakresie, podkreślając złożoność kompleksowego opisu dóbr kultury i różnorodność stosowanych metod. Leszek Śnieżko zwrócił uwagę na wyjątkową sytuację Polski, gdzie funkcjonują niezależnie dwie odrębne

kartoteki haseł wzorcowych dla bibliotek – jedna tworzona w Centrum NUKAT, druga – w Bibliotece Narodowej. Zamykające sekcję referaty zostały poświęcone projektom, mającym na celu opracowanie nowych narzędzi słownikowych. Dawid Cichocki (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, UJ) zaproponował autorski schemat metadanych oraz słownik dla dokumentacji wydarzeń kulturalnych, czyli standardy dla dziedziny zjawisk, których opis dotychczas nie podlegał normalizacji. Katarzyna Zielonka (Główny Inwentaryzator Zbiorów Muzeum Narodowego w Gdańsku) i Marcin Klos (Dział Historii Budownictwa Okrętowego, Centralne Muzeum Morskie) przedstawili doświadczenia, zebrane w trakcie strukturyzacji języka opisu w ramach działalności Międzymuzealnej Grupy ds. Digitalizacji DigiMuz. Omówili system pracy nad formułowaniem słownika hierarchicznego pojęć, mającego posłużyć opracowaniu zróżnicowanych obiektów – od zabytków sztuki dawnej po nowoczesne jednostki okrętowe, wskazali na żmudne próby uzgadniania aparatu pojęciowego między instytucjami prowadzącymi działalność tego samego typu, stosującymi analogiczne metodologie, ale gromadzącymi muzealia o odmiennym charakterze. Projekt realizowany przez Międzymuzealną Grupę ds. Digitalizacji DigiMuz ujawnił skalę problemu, nawet w wypadku działań podejmowanych w obrębie tego samego typu instytucji.

Sekcję drugą *Standard – możliwy i potrzebny?* poświęcono strukturom metadanych. Agnieszka Seidel-Grzebińska (Instytut Historii Sztuki, UW) poruszyła zagadnienie zastosowania w praktyce dokumentacyjnej normy ISO 21127 : 2006 – CIDOC CRM. W tematykę tę wprowadziła słuchaczy, omawiając jej główne założenia oraz dokonując przeglądu wybranych projektów, w których znalazła ona zastosowanie. Za interesujące należy uznać wystąpienia Stefana Du Chateau (Université Jean Moulin Lyon) i Angeli Kailus (Bildarchiv Foto Marburg przy Philipps-Universität w Marburgu), omawiające sposoby wykorzystania ISO 21127 na gruncie francuskim i niemieckim. Andrea Kailus przedstawiła zbudowany w oparciu o CRM schemat LIDO (Lightweight Information Describing Objects). Na marginesie tych wystąpień poruszono też szereg istotnych uwag o charakterze bardziej ogólnym, wśród których na szczególne podkreślenie zasługuje kwestia wyraźnego rozróżnienia w systemach cyfrowych pomiędzy informacjami dotyczącymi obiektów fizycznych a informacjami odnoszącymi się do ich digitalnych odwzorowań. Wydaje się, że problemowi temu w polskiej praktyce dokumentacyjnej poświęca się wciąż zbyt mało uwagi.

O obowiązujących standardach i ich zastosowaniach podczas wymiany i agregacji danych w projektach krajowych i międzynarodowych mówiły: Anna Wałek (BGI OINT Politechniki Wrocławskiej; Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, UW) w referacie *Standardy metadanych w polskich bibliotekach cyfrowych i wybranych projektach międzynarodowych (Europeana)* oraz Wanda Klenczon (Biblioteka Narodowa) w wystąpieniu *Od katalogów drukowanych do bibliotek cyfrowych – standardy opisu bibliograficznego dokumentów ikonograficznych*. W podsumowaniu tej części obrad Anetta Kępczyńska-Walczak (Instytut Architektury i Urbanistyki, PŁ) podjęła się próby przeglądu metod, jakimi posługują się różne grupy użytkowników, dążąc do uzyskania informacji z zakresu dziedzictwa kulturowego. Referentka przypomniała o realizowanym w ramach Europeany projekcie CARARE, prowadzonym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (dawniej Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków) i mającym na celu prezentację obiektów 3D.

Sekcja trzecia – pt. *Narzędzia uniwersalne czy zindywidualizowane* – została poświęcona aplikacjom stosowanym w dokumentacji dziedzictwa i sposobom ich

wykorzystania w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej. Z zainteresowaniem słuchaczy spotkały się wystąpienia dotyczące wykorzystania narzędzi typu GIS w dokumentacji i prezentacji dziedzictwa kulturowego Albiny Mościckiej, reprezentującej IGIK, i Marka Marca z NASK, a także Anny Osowskiej, Dariusza Przybytko oraz Iwony Bińkowskiej z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Tomasz Parkoła z Poznańskiego Centrum Sieciowo-Superkomputerowe PAN przedstawił aplikację dMuseion – oprogramowanie do budowy muzeów cyfrowych. W czasie dyskusji poruszono kwestię harmonizacji tego oprogramowania z wykorzystywanym już w bibliotekach cyfrowych oprogramowaniem dLibra. O postulowanych cechach efektywnych i przyjaznych użytkownikowi aplikacji bazodanowych mówił Zbigniew Major.

Referaty wygłoszone podczas sesji – *Zasoby cyfrowe wsparciem dla zabezpieczenia dóbr kultury; Zasoby cyfrowe – nowa jakość w nauce i edukacji oraz Kolekcje w Sieci – razem czy osobno* – dotyczyły projektów, mających na celu udostępnianie informacji o szeroko pojętych dobrach kultury (zabytkach ruchomych i nieruchomych, zabytkach archeologicznych, zagrabionych dziełach sztuki, starych drukach, dokumentach życia społecznego itp.). Dzięki nim uczestnicy konferencji mieli możliwość zapoznać się z realizowanymi projektami digitalizacyjnymi. Ich autorzy zwrócili uwagę na możliwości i trudności wynikające z podejmowania wspólnych działań dokumentacyjnych i badawczych przez jednostki różnego typu (informacje o wygłoszonych w tych sekcjach referatach są dostępne w archiwum konferencji na stronie Instytutu Historii Sztuki UWr <<http://historiasztuki.uni.wroc.pl>>). W tym kontekście jednym z istotnych zagadnień staje się problem własności intelektualnej i zarządzania nią, który zasygnalizowała Teresa Święćkowska (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, UW). Potencjalny czynnik integrujący działania w zakresie dokumentacji cyfrowej dziedzictwa kulturowego wydają się stanowić projekty badawcze, jednak i tu niedostateczna staranność w doborze metodologii i stosowaniu aparatu pojęciowego niosą ze sobą ryzyko błędu.

Temat wykorzystania cyfrowych modeli obiektów architektury w edukacji i popularyzowaniu wiedzy podjęli badacze z Politechniki Łódzkiej – Jarosław Andrzejczak, Maria Pietruszka i Rafał Szrajber, rozważający przypadki odwzorowania w przestrzeni wirtualnej dzieł istniejących i „rekonstrukcji” dzieł nieistniejących oraz zastanawiający się nad ich funkcjami, wiarygodnością, oddziaływaniem, zastosowaniem w projektach specjalistycznych, w tym także w grach komputerowych. Podsumowanie sekcji poświęconej nauce i edukacji stanowił referat Ewy Chuchro (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, UW), zatytułowany *Nauka 2.0: ustalenia terminologiczne*. Autorka zaprezentowała najnowsze tendencje w postrzeganiu i ocenie tych zachodzących współcześnie w nauce zjawisk determinowanych przez cyfrowe narzędzia komunikacyjne.

Podczas dwóch ostatnich sekcji poruszono zagadnienia uczestnictwa użytkowników Sieci w tworzeniu opisów i dokumentowaniu dóbr kultury w ramach serwisów społecznościowych (referaty Małgorzaty Janiak i Magdaleny Wójcik z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, UJ). Wiele tego typu inicjatyw cieszy się uznaniem internautów, specjaliści poddają jednak w wątpliwość wiarygodność i wartości merytoryczną zasobów powstałych w ten sposób.

W wielu wystąpieniach podkreślano, iż biblioteki należą do najbardziej zaawansowanych instytucji w zakresie cyfrowej dokumentacji zbiorów, co zapewne wynika z powszechnego w bibliotekarstwie stosowania standardów jako rozwiązań uniwersalnych, w przeciwieństwie do rozwiązań przyjętych w archiwach i muzeach.

Stan ten jest jedną z przyczyn trudności w wypracowaniu międzyrodowiskowego konsensusu na gruncie metodologicznym. Będzie on możliwy do osiągnięcia tylko dzięki wzajemnemu poznaniu warsztatów badawczych przez przedstawicieli różnych dziedzin. Nie zawsze uzasadnione modyfikowanie właściwych poszczególnym dyscyplinom naukowym metodologii niesie ze sobą duże ryzyko. Nie mniej ważnymi zagadnieniami wydają się uzgodnienia dotyczące szczegółowości opisu dóbr kultury oraz zalecanego brzmienia nazw własnych.

Obrady konferencyjne potwierdziły różnorodność rozwiązań stosowanych w poszczególnych instytucjach w zakresie opisu dóbr kultury. Poszczególne instytucje najczęściej zbudowały już własną tradycję dokumentowania zbiorów, wynikającą z genezy ich kolekcji powstałych niejednokrotnie w oparciu o zbiory prywatne, w różnym czasie i miejscu. Odmienne metody opisu treści obrazu stosuje np. Narodowe Archiwum Cyfrowe, którego początki jako instytucji gromadzącej dokumenty ikonograficzne sięgają lat 50. XX w. Zbiory NAC liczą obecnie ponad 15 milionów fotografii. Decyzja o zmianie metod katalogowania i opracowywania obiektów łączy się w takich sytuacjach z ogromnymi nakładami pracy i wysiłkiem organizacyjnym, i rodzi w każdym wypadku ważne pytanie o jej zasadność.

Mimo tych rozbieżności uczestnicy konferencji podkreślali potrzebę podejmowania współpracy pomiędzy instytucjami gromadzącymi dobra kultury podobnego typu, przy czym w ich opinii mniejszy problem stanowi obecnie struktura metadanych i jej ujednoczenie, o wiele poważniejszy jest brak zharmonizowanych narzędzi słownikowych. Zarówno w wystąpieniach, jak i podczas dyskusji wielokrotnie podkreślano konieczność podejmowania prac nad formułowaniem i uzgadnianiem „słowników” opisu dziedzictwa kulturowego, co można uznać za główny postulat konferencji.

Patronat honorowy nad konferencją sprawowali: minister kultury i dziedzictwa narodowego, marszałek województwa dolnośląskiego i rektor Uniwersytetu Wrocławskiego, natomiast patronat medialny objął portal AHICE – Art Historian Information from Central Europe.

Obradom towarzyszyły prezentacje firm oferujących sprzęt do digitalizacji oraz usługi w tym zakresie: DDP Sp z.o.o Warszawa, Grupa Projektowa ETTE, Ontia i Mikrofilm-Center Digital-Center Poznań, sponsorzy konferencji.

Elżbieta Herden
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Wrocławski

Agnieszka Seidel-Grzezińska
Instytut Historii Sztuki
Uniwersytet Wrocławski

Tekst wpłynął do Redakcji 13 lutego 2011 r.